

Uppföljning Marknadskontroll 2017

Ekodesign och energimärkning av
energirelaterade produkter

ER 2019:18

Energimyndighetens publikationer kan beställas eller laddas ner via www.energimyndigheten.se, eller beställas via e-post till energimyndigheten@arkitektkopia.se

© Statens energimyndighet

ER 2019:18

ISSN 1403-1892

September 2019

Upplaga: 60 ex

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma

Förord

I Sverige är Energimyndigheten marknadskontrollmyndigheten för ekodesign- och energimärkningslagstiftningarna. Marknadskontroll är den form av tillsyn som avser kontroll av produkter enligt tillämplig lagstiftning.

Ekodesign- och energimärkningsregelverken sätter gemensamma krav för energi-relaterade produkter oavsett var man befinner sig inom EU. EU-kommissionen räknar med att de hittills beslutade ekodesign- och energi-märkningskraven, för allt från belysning till värmepumpar, ska minska EU-ländernas elanvändning med 537 TWh per år till 2020. Som en jämförelse var den totala elanvändningen i Sverige år 2016, inklusive förluster och överföring, 140 TWh.

Under de senaste sex åren har det skett en kraftig ökning av nya produkter som regleras genom ekodesign- och energimärkningskrav. Att genomföra marknadskontroll mot denna bakgrund är en utmaning. Därför har flera förbättringar genomförts i verksamheten. Förbättringarna under 2017 avser en tydlig kartläggning av marknadskontrollprocessen samt utveckling av rutiner och checklistor som effektiviserar processen.

Samtidigt ändras själva regelverken kontinuerligt för att ständigt förbättra effektivisering av energirelaterade produkter. En sådan betydlig förändring kom den 1 augusti 2017 när energimärkningsdirektivet upphävdes och ersatts med en ny ramförordning för energimärkning som gäller för hela EU¹.

Energimyndigheten fastställer i slutet av varje år en marknadskontrollplan för nästkommande år. I planen fastställs vad som ska kontrolleras och hur.

Denna rapport redovisar resultatet av Energimyndighetens marknadskontroll år 2017. Rapporten synliggör marknadskontrollen så att tillverkare, importörer, konsumenter och andra intressenter kan fortsätta upprätthålla en hög tilltro till regelverken. Utfallet av varje års marknadskontroll rapporteras också i myndighetens årsredovisning samt till Marknadskontrollrådet och EU-kommissionen.

Energimyndigheten 2018-09-17

Anna Johansson Norlén
Enhetschef Resurseffektiva produkter

Carmen Butler
Projektledare

¹ Mer information om den nya ramförordningen för energimärkning och dess nya krav finns på Energimyndighetens webbsida. Se <http://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2017/ny-energimarkning-ska-underlatta-for-konsumenten-att-gora-medvetna-val/>

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	3
1 Marknadskontroll – vad och varför?	4
1.1 Energimyndigheten är ansvarig för marknadskontroll av ekodesign och energimärkning.....	4
1.2 Marknadskontroll genom provning och inspektion – kontrollmetoder och urval.....	5
1.3 Marknadskontroll genom information och vägledning kring regelverken	6
1.4 Informationsaktiviteter 2017.....	7
2 Marknadskontrollaktiviteter 2017	9
3 Samverkan genom nationella och internationella projekt	11
3.1 Nationella projekt	11
3.2 Internationella projekt.....	11

Sammanfattning

Som marknadskontrollmyndigheten för energirelaterade produkter kontrollerar Energimyndigheten att produkter som placeras eller tas i bruk på marknaden överensstämmer med alla gällande krav. Kraven avser såväl produkterna som medföljande information om produkterna.

Kraven ställs på produkternas tillverkare och återförsäljare. För att säkerställa att dessa aktörer har lätt att göra rätt har Energimyndigheten under året genomfört informationsinsatser.

Med start 2017² genomförde Energimyndigheten totalt 236 inspektioner och kontrollerade 1 231 produkter. Inspektionerna avsåg belysning, ugnar, hållar, produkter med nätverksstandby, luftluftvärmepumpar, varmvattenberedare, ackumulatortankar och däck.

Många inspektioner genomförs i samarbete med andra marknadskontroll-myndigheter. Detta ger ett bättre resultat samtidigt som vi tillsammans utvecklar effektivare sätt av att genomföra marknadskontroll och fördelar arbete.

²Se marknadskontrollplan 2017 (dnr 2016-11297).

1 Marknadskontroll – vad och varför?

Marknadskontroll sker dels i form av planerade kontroller av produkter (så kallad proaktiv marknadskontroll) och dels som reaktioner på klagomål från allmänheten eller varningar från myndigheter nationellt och internationellt (reaktiv marknadskontroll). Genom dessa kontroller ser Energimyndigheten till att produkter uppfyller ekodesignkrav och är energimärkta.

Med tanke på den snabba produktutvecklingen och den stora mängden produkter som tillhandahålls på marknaden är det inte möjligt att kontrollera alla produkter. Därför sker marknadskontroll ofta i form av stickprov efter riskbedömning.

Marknadskontroll är myndigheternas ansvar, men att denna sker effektivt ligger i allas intresse. Konsumenter förutsätter att endast produkter som uppfyller gällande krav finns på marknaden. Seriösa näringsidkare har ett intresse av att mindre seriösa företag inte ostraffat får sälja produkter som inte uppfyller gällande krav. För en effektiv marknadskontroll behövs därför ett nära samarbete mellan myndigheter, näringsliv och konsumentorganisationer.

Generellt sett organiseras och utförs marknadskontroll huvudsakligen som två delmoment:

1. Marknadskontrollmyndigheten kontrollerar att produkter som säljs uppfyller gällande lagstiftning;
2. Marknadskontrollmyndigheten ser till att produkter som inte överensstämmer med gällande regelverk tas bort från marknaden, antingen genom att produkterna förbjuds eller genom att tillverkare/importör förmås ändra produkterna så att de uppfyller gällande regelverk.

1.1 Energimyndigheten är ansvarig för marknadskontroll av ekodesign och energimärkning

EU:s ekodesign- och energimärkningsdirektiv är införda i svensk lagstiftning genom lag (2008:112) om ekodesign och lag (2011:721) om märkning av energirelaterade produkter³.

Energimyndigheten har utsetts till marknadskontrollmyndighet för samtliga produktförordningar som avser ekodesign och energimärkning.

Marknadskontroll och provningar utifrån lag om märkning av hushållsapparater har pågått i Energimyndighetens regi sedan 2006.

³ Fr o m den 1 juli 2018 regleras upphävs denna lag och ersätts med lag (2018:550) med kompletterande bestämmelser till EU:s energimärkningsförordning och lag (2018:551) med kompletterande bestämmelser till EU:s däckmärkningsförordning.

Hittills har lagstiftning om ekodesign och/eller energimärkning beslutats för ca 45 olika produktgrupper inom EU.⁴ Dessutom finns horisontella förordningar såsom standbyförordningen.

Med stöd av lagstiftningen utövar Energimyndigheten marknadskontroll genom att kontrollera produkter som finns på den svenska marknaden. Marknadskontrollen kan omfatta både produkterna i sig och den dokumentation som ska finnas för produkterna.

Kraven på produkter som omfattas av ekodesignkrav är att produkterna ska uppnå åtminstone den miniminivå avseende energieffektivitet som anges i aktuell produktförordning. Ytterligare miljökrav samt krav på prestanda, ljudnivåer och information kan förekomma. Dessutom tillkommer krav på teknisk dokumentation, CE-märkning m.m. som visar att tillverkaren kan styrka att kraven uppfylls för alla aktuella produkter.

Energimärkning ska finnas vid försäljning och marknadsföring (i reklam, vid försäljning på internet och i butik) för de produkter som omfattas av krav på märkning.

Krav på tillverkare, importörer, återförsäljare och installatörer av produkter som omfattas av ekodesign- och/eller energimärkningskrav finns mer detaljerat beskrivna på Energimyndighetens webbplats.⁵

1.2 Marknadskontroll genom provning och inspektion – kontrollmetoder och urval

Energimyndigheten anser att urvalet av produkter som ska kontrolleras samt de kontrollmetoder som använts har varit effektiva och ändamålsenliga. Marknadskontroll av energirelaterade produkter har genomförts i den omfattning som angetts i myndighetens marknadskontrollplan 2017 med en avvikelse. En planerad provning av hushållskylar och -frysar utgick då provning sker under Eepliant 2 projektet 2018.

De kontrollmetoder som Energimyndigheten använde 2017 var följande:

- Provning av produkter i laboratorium (ekodesign och energimärkning);
- Dokumentkontroll av produkter (ekodesign och energimärkning);
- Kontroll av att energimärkning finns i butik och på internet (energimärkning).

Energimyndigheten beslutar i slutet av varje år en marknadskontrollplan som visar vilka produktgrupper som ska kontrolleras under det kommande året och hur kontrollerna ska utföras. Utöver de planerade kontrollerna tar Energimyndigheten också emot klagomål och rapporter om misstänkt bristfälliga produkter från konsumenter, företag och organisationer. Dessa klagomål och rapporter kan också resultera i tillsyn, så kallad reaktiv marknadskontroll.

⁴ Mer information om samtliga produktförordningar finns på Energimyndighetens hemsida. Se <http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/jag-ar-saljare-eller-tillverkare-av-produkter/produktgrupper-a-o/>

⁵ <http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/jag-ar-saljare-eller-tillverkare-av-produkter/produktgrupper-a-o/>

Urval av specifika modeller som ska kontrolleras sker utifrån något eller några av följande kriterier som framgår av tabell 1 nedan.

Tabell 1: Urvalskriterier för marknads kontroll av energirelaterade produkter

1) Riktat urval (ofta riskbaserat), t.ex. baserat på:

- Ny produkt/nytt märke/ny butik på marknaden
- Produkt/märke/butik som vid tidigare kontroll uppvisat brister
- Produkt/märke/butik för vilken vi tidigare fått utomstående klagomål och rapporter (från t.ex. konsument, bransch, ADCO, nordiska grannländer)
- Produkt/märke/butik med hög marknadsandel (bästsäljare)
- Produkt/märke/butik med låg marknadsandel
- Produkt/märke med hög energianvändning (sämre energimärkning)
- Produkt/märke med låg energianvändning (bra energimärkning)
- Produkt/märke/butik med visst geografiskt ursprung (t.ex. svenska importörer av produkter med utomeuropeiskt ursprung)
- Produkt/butik från lågprissegment
- Produkt som säljs genom viss försäljningskanal
- Annat

2) Slumpvis urval (för att få en bild över marknaden generellt):

- Slumpgenerator
- Annat slumpmässigt urval

3) Reaktiv marknads kontroll:

- Direkt urval till följd av utomstående klagomål eller rapport
-

Källa: Energimyndighetens marknads kontrollplan 2017

Energimyndigheten har möjlighet att ta till rättsliga åtgärder om produkter på marknaden inte uppfyller gällande krav. Rättsliga åtgärder kan vara olika typer av förelägganden, som att inga fler produkter får säljas utan att de först ändrats till att de uppfyller gällande krav. En yttersta insats kan bli ett försäljningsförbud för produkten. Om företaget inte följer Energimyndighetens beslut har myndigheten rätt att förena förelägget med ett vite. Hur stort vitet blir bedömer Energimyndigheten i varje enskilt fall. Vid vissa typer av åtgärder informerar Energimyndigheten även EU-kommissionen och övriga EU-medlemsstater.

Energimyndigheten låter alltid det ansvariga företaget yttra sig vid de fallen det upptäcks brister. I många fall kan tillverkaren eller återförsäljaren då föreslå egna åtgärder för att bristerna ska upphöra. Om företagets förslag är godtagbara kan myndigheten ofta avsluta ärendet utan rättsliga åtgärder.

De flesta marknads kontrollärenden som initierades 2017 fortlöper under 2018. Detta innebär att ärendenas slutgiltiga resultat avseende frivilliga och rättsliga åtgärder inte kan redovisas i denna rapport.

1.3 Marknads kontroll genom information och vägledning kring regelverken

Kontroll, inspektioner och rättsliga åtgärder gentemot tillverkare hjälper Energimyndigheten uppnå målet med marknads kontroll, att varor som gjorts tillgängliga på marknaden uppfyller gällande krav. Ett annat viktigt sätt är att arbeta förebyggande genom bl.a. informationsinsatser om gällande eller kommande krav, riktat till tillverkare, importörer och återförsäljare. 2017 års informationsinsatser hjälpte Energimyndigheten uppnå sitt övergripande mål.

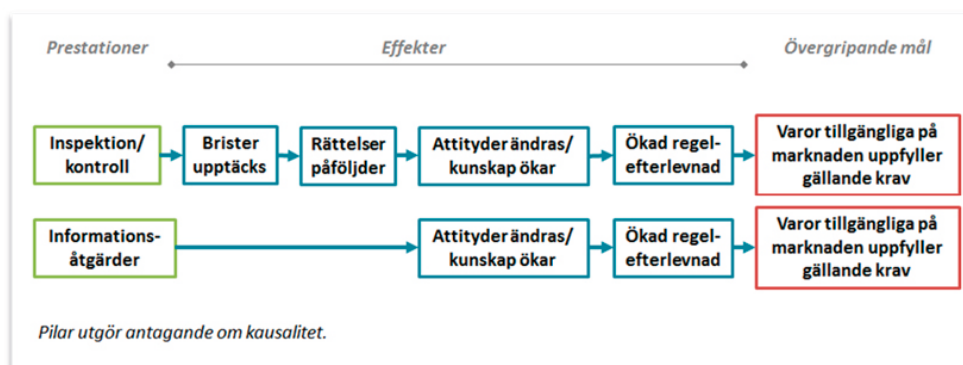

Bild 1: Två sätt att uppnå det övergripande målet: Att varor som gjorts tillgängliga på marknaden uppfyller gällande krav.

Källa Marknadskontrollrådet

Myndigheten lägger också relativt mycket tid på att försöka svara på inkomna frågor från tillverkare, importörer och återförsäljare om gällande regelverk. Många aktörer har detaljerade frågor om hur regelverken ska tolkas. I vissa fall stämmer myndigheten av frågeställningarna med de nordiska grannländerna, med så kallad administrative cooperation (ADCO)-grupperna eller direkt med EU-kommissionen. ADCO-gruppernas och EU-kommissionens svar på vanliga frågor med ekodesign och energimärkning finns sammanfattade i så kallade FAQs, Frequently Asked Questions⁶. I yttersta fall avgörs ärenden om tolkningar och oklarheter i regelverket i domstolen.

1.4 Informationsaktiviteter 2017

Energimyndigheten har under 2017 genomfört informationsinsatser i form av nyhetsbrev om nya och skärpta krav. Informationsinsatserna avser följande produkter och horisontella krav för nätverksstandby:

- Ny energimärkningsramförordning
- Skärpning av ekodesignkrav för elmotorer
- Skärpta krav på nätverksstandby
- Skärpta krav på köksfläktar och hällar
- Ny energimärkning för fastbränslepannor
- Skärpta krav för metallhalogenlampor och förkopplingsdon
- Skärpta krav och ny energimärkningsklass för dammsugare
- Skärpta krav för gas-, olje- och elpannor och värmepumpar för vattenburna centralvärmesystem
- Skärpta krav och ny klass för varmvattenberedare
- Skärpta krav för ackumulatortankar

⁶ <http://www.energimyndigheten.se/Foretag/Ekodesign/Tillverkare-importorer-och-aterforsaljare/Tolkningar-av-direktiv-lagar-och-forordningar/>

Informationen på Energimyndighetens webbsidor uppdateras kontinuerligt med information om produktspecifika och horisontella krav. Mer information om dessa krav finns på webbadressen nedan.

[http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/
jag-ar-saljare-eller-tillverkare-av-produkter/kontroll-av-produkter/marknadskontroll/](http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/jag-ar-saljare-eller-tillverkare-av-produkter/kontroll-av-produkter/marknadskontroll/)

2 Marknadskontrollaktiviteter 2017

I marknadskontrollplan 2017 beslutades kontroller av hushållskylar, ugnar, hållar, belysning, produkter med nätverksstandby, luft/luftvärme-pumpar, varmvattenberedare, ackumulatortankar och däck. Resultaten för vardera området och brister på marknaden presenteras i följande avsnitt.

Under 2017 skedde personalförändringar som påverkade genomförande av marknadskontrollplanen. Kontroller som påbörjades 2017 som inte kunde avslutas under året fortsätter under 2018.

Vitvaror

Provning av hushållskylar utgick på grund av att produkterna skulle provas under Eepliant 2 projektet under 2018. Mer information om Eepliant 2 projektet finns längre ner i denna rapport.

Ugnar och hållar provades på Energimyndighetens laboratorium. Utredning pågår fortfarande i samtliga ärenden. Energimyndigheten fortsatt även att kontrollera flera vitvaror i laboratorium som en följd av 2016 inledda marknadskontrollaktiviteter. De produkter var hushållskylar, köksfläktar, hushållsdiskmaskiner och hushållstvättmaskiner.

Belysning

Energimyndigheten provade 10 modeller av 12V lampor, varav 5 modeller var 12V halogenlampor och 5 modeller var 12V LED-lampor. Preliminära resultat visar avvikelser av 8 av de 10 modeller som testades.

Genom dom av förvaltningsrätten i Linköping den 2 februari 2018 slogs det fast att lampor vid provning av ekodesign behöver köpas in från minst fyra olika inköpsställen för att marknadskontrollmyndigheten ska kunna agera med legala åtgärder vid avvikelser. Sedan denna dom fastställdes har Energimyndigheten ändrat rutinen för inköp av provpartier vid provning av lampor.

I detta ärende innebär det att Energimyndigheten kommer att köpa och prova ytterligare exemplar av de modeller som visade avvikelser under den första provningen, förutsatt att modellerna fortfarande finns på marknaden. Den nya provningen och marknadskontroll avseende dem kommer att fortsätta under 2018.

Uppvärmningsprodukter

Energimyndigheten beslutade att genomföra provning i laboratorium av luft/luftvärme-pumpar mot ekodesign- och energimärkningskrav. Provningarna fortsätter under 2018.

Energimyndigheten genomförde dokumentkontroller av 6 varmvattenberedare och 16 ackumulatortankar mot ekodesign- och energimärkningskrav. Enligt preliminära resultat visade 12 ackumulatortankar avvikelser och 10 av dessa rättades med frivilliga åtgärder. Utredning av de övriga 4 ackumulatortankar och 6 varmvattenberedare pågår under 2018.

Utöver det genomförde Energimyndigheten provning i laboratorium av 5 varmvattenberedare och 9 ackumulatortankar som ingick i dokumentkontrollen. Provningen och uppföljning på den fortsätter under 2018.

Produkter med nätverksstandby

Energimyndigheten provade produkter med nätverksstandby. De preliminära resultaten visar att vissa produkter inte uppfyller gällande krav. Provning av nätverksstandby på olika produkter kommer att fortsätta under Eepliant 2 projektet.

Däck

Under 2017 genomfördes 118 inspektioner av däck i butik, 20 inspektioner av däck på internet, 69 inspektioner genom dokument-kontroll och 11 inspektioner genom provning i laboratorium som en del av MSTyr15 projektet. Mer information om detta projekt finns längre ner i denna rapport. Under projektet kontrollerades totalt 1094 däck mot informationskrav och energimärkningskrav. Utav de 1094 däck som kontrollerades, provades 11 däck i laboratorium och 89 genomgick dokumentkontroll. Avvikelser förekom i cirka 25% av ärenden. De avsåg inkorrekt märkning i fysiska butiker, information som saknades på kvittot när däcken såldes i butik och information som saknades på webbsidor när däcken såldes via internet.

3 Samverkan genom nationella och internationella projekt

Myndigheten deltar löpande i följande nationella och internationella samarbeten som styrker såväl Energimyndighetens arbetsmetoder som antal och kvalitén på de kontroller som myndigheten genomför. Samarbete ger högre effekt för lägre kostnader.

3.1 Nationella projekt

Marknadskontrollrådet och samarbete med andra svenska marknadskontrollmyndigheter

Energimyndigheten deltar i Marknadskontrollrådet, ett nationellt samordningsorgan för frågor om marknadskontroll. Rådet fungerar framför allt som ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter. Marknadskontrollrådet består av 18 marknadskontrollmyndigheter.

Myndigheten ser sitt deltagande som mycket värdefullt i och med kontakterna och samarbete med andra myndigheter och den övergripande rapporteringen om vad som händer inom marknadskontrollen horisontellt i Sverige och EU.

3.2 Internationella projekt

Nordsyn

Med finansiering från det Nordiska ministerrådet fortsätter projektet Nordsyn tillsammans med marknadskontrollmyndigheter i de övriga nordiska länderna. I projektet ingår marknadskontrollmyndigheter i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Energimyndigheten ansvarar för sekretariatet av Nordsyn.

Programmet förbättrar möjligheterna för ett kontinuerligt samarbete och ger viktiga underlag och förutsättningar för en effektiv marknadskontroll i Norden, och i förlängningen inom EU/EEA. Några projekt under 2017 avsåg bland annat fönster och värmepumpar.

ADCO

Myndigheterna i olika EU-länder som ansvarar för marknadskontroll av ekodesign och energimärkning samarbetar också inom de så kallade administrative cooperation (ADCO)-grupperna. Energimyndigheten har under 2017 deltagit i ADCO-grupperna för att ta del av andra marknadskontrollmyndigheters och Kommissionens erfarenheter och tolkningar och för att verka för en europeisk samsyn gällande tolkningen av EU-lagstiftningen. ADCO-grupperna har möte på EU-nivå två gånger per år. Representanter från EU-kommissionen deltar också på dessa möten. Ofta diskuteras så kallade ”grey areas”, det vill säga områden där lagstiftningen är otydlig. EU-kommissionens och ADCO-gruppernas tolkningar av lagstiftningen finns publicerade och tillgängliga på EU-kommissionens webbplats.

Mer om Energimyndighetens internationella samarbete i Norden och inom EU kan läsas på Energimyndighetens webbsida:

<http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/jag-ar-saljare-eller-tillverkare-av-produkter/kontroll-av-produkter/samarbete-starker-marknadskontrollen/>

Eepliant och Eepliant 2

Under 2017 avslutades arbetet med EU-projektet Eepliant med full finansiering av EU:s Horizon 2020-program. Under projektet utvecklades best practice inom marknadskontroll av ekodesign och energimärkning och det genomfördes också koordinerade provningar och dokumentkontroller av belysning, värmepumpar, elpannor, gaspannor och skrivare.

Eepliant 2 startade oktober 2017 för att bygga vidare på Eepliant. Eepliant 2 fokuserar på kontroller av hushållskyla, professionell kyla och produkter med nätverksstandby.

Mer om resultatet från projektet kan läsas på Energimyndighetens webbsida:

<http://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2017/avslut-for-eepliant/>

MSTyr15

Under 2017 fortsatte projektet ”Market surveillance project tyres 15” (MSTyr15) som avser marknadskontroll av däck. MSTyr15 hade full finansiering av EU:s Horizon 2020-program. Under året genomfördes kontroller av energimärkningen av däck, både genom butikskontroller, dokumentkontroll, kontroll av däck som säljs på internet samt genom provning.

Mer om resultatet från MSTyr15 kan läsas på Energimyndighetens webbsida:

<http://www.energimyndigheten.se/energieffektivisering/program-och-uppdrag/internationellt/mstyr15/>

Energimyndigheten driver på energiomställningen in i ett modernt och hållbart fossilfritt välfärdssamhälle – med hjälp av trovärdighet, helhetssyn och mod.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället.

Forskning om förnybara energikällor, smarta elnät och framtidens fordon och bränslen får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter.

Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se